

AZ UKRÁN–MAGYAR SZÓTÁR LEXIKAI GERMANIZMUSAIRÓL

Abonyi Andrea Tímea

A szókincs a nyelv legdinamikusabban változó része, tehát történetileg különböző rétegekből álló komplexum. Lexikális kölcsönzések minden nyelvre jellemzőek. Minden nyelv – kisebb vagy nagyobb mértékben – vesz át más nyelvekből idegen szavakat. Ez a népek történetének kezdete óta általános jelenség. Minden nyelvben az idegen hatásra megismert fogalom többnyire magával hozza idegen nevét, mely – amennyiben átveszi a befogadó nyelv bizonyos grammatikai sajátosságait – meghonosodik az átvevő nyelvben mint jövevényszó. A jövevényszavak olyan idegen eredetű szavak, amelyek bizonyos fonetikai és morfológiai változásokon mennek keresztül, vagyis beilleszkednek az átvevő nyelv rendszerébe. Az átvétel erőssége, az átkerült szavak számaránya nagymértékben függ az idegen népekkel való érintkezés időtartamától, erősségi fokától, egyik népnek a másokra gyakorolt gazdasági és művelődési hatásának mértékétől.

A szláv irodalmi nyelvek bonyolult irányú és változó intenzitású egymásra hatásának kutatása, a szókölcönzés, az átadás-átvétel vizsgálata egyik legizgalmasabb területe a szlavisztikának. A szláv nyelvekben megtalálható német jövevényszavak vagy közvetlenül a németből vagy más nyelvek közvetítésével kerültek be (magyar, latin, francia, olasz). Közös történelmükből kifolyólag a szláv nyelvterületek között nyelvi egymásra hatás áll fenn. A germánok kapcsolatba kerülve a szláv törzsekkel, már az ősszláv nyelv korában hatást gyakoroltak a szlávok nyelvére.

PhD-dolgozatom témája a ruszin kiadványokban előforduló lexikai germanizmusok vizsgálata. A ruszin népnyelvű kiadványok kitűnő forrásai a különböző szóképzettani kutatásoknak, illetve a német–szláv nyelvi kapcsolatok tanulmányozásának. E téma vezetett el a tanszékünkön elkészült ukrán–magyar szótár lexikai germanizmusainak vizsgálatához.

Az ukrán nyelvben a német nyelvi hatás főleg lengyel és cseh közvetítéssel, ill. közvetlen német–ukrán kapcsolat útján érvényesült. Első látásra is kitűnik, hogy az ukrán nyelv lexikai germanizmusainak meghonosodásában

jelentős szerepet játszott a lengyel nyelv. Nyelvföldrajzi szempontokat tekintetbe véve ez érthető is, hiszen az ukránok, eltérően a lengyelektől, közvetlenül nem érintkeztek a németekkel. A marginális ukrán–német nyelvi kapcsolatok alig-alig érvényesültek.

A nem szláv eredetű jövevényszavak az ukrán nyelvbe különböző történelmi korokban különböző módon kerültek be. A nyugatukrán területek elmaradott részei voltak az Osztrák-Magyar Monarchiának, így az iskola, a sajtó nyelve erős német, majd – a Monarchia szétbomlása után – lengyel befolyás alá került. A német lexikai elemek annyira szervesen épültek be az ukrán szókészletbe, mind hangtanilag, mind morfológiailag, hogy sok esetben elveszett az idegen hatás. Пыенек pl.: *будувати, гамувати, коштувати, мусити, мордувати, керувати, мурувати, вага, варта, груба, келих, комин, ганчірка, крам, шафа, смак, рятунок, рама, кімната, картопля, крейда, будинок*. A német szavak többek között az építészettel (*верстат, кельма, домкрат, клейстер, клапан, крам, муфта, фуганок, шпунт, шланг, штукатур*), művészettel (*арфа, балетмейстер, камертон, капельмейстер, лейтмотив, танець*), könyvnyomtatással (*абзац, форзац, шрифт*), kereskedelemmel (*бухгалтер, вексель, касир, маклер, штраф*), különböző használati tárgyakkal (*галстук, фартух, футляр, ширма*) kapcsolatosak, valamint jelentős számban vannak harcászati kifejezések is (*бруствер, гаубиця, гауптвахта, сфрейтор, офіцер, солдат, фельдмаршал, фланг, штаб, штурм*).

A Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszékének gondozásában megjelent ukrán–magyar szótárban is természetesen találunk lexikai germanizmusokat, hiszen a szótár 92 000 szócikket ölel fel, s így hűen tükrözi a történetileg kialakult ukrán szókészletet. Pl.: *абзац, агітувати, агувати, адреса, айсберг, арейт, барва, бинт, бленкер, блик, брандмауер, брандмейстер, бухгалтер, вахта, варта, вартувати, твер, ганок, тешевт, ґрунт, файний, фальш, фальшфесер, фара, фарба, фартух, фасувати, фах, фахверк stb.*

Az összegyűjtött germanizmusokat ábécé-sorrendben szócikkekbe szedtem. A címszót a német nyelvi alak követi, ezt pedig a magyar jelentés. Végül, ha a szótári adatbázis közölt példát, én is feltüntettem közülük néhányat. A szócikkek nyelvészeti munkákra való hivatkozások zárják.

варта < ófném. *warta*, kfném. *warte*, ném. *Warte* ‘(jár)őr, őr, őrsem, őrjárat’: почесна *варта* ‘díszőrség’; бути в стояти на *варти* ‘őrszolgálatot teljesít’ – UMSz 1: 156.

máramarosi rusz. *варта* (Бевка 40); k-szlk. rusz. *варта* (ПЛ 25); RMSz *варта* ‘őrség’; származékok: *варташъ* ‘őr; éjjeli őr kezében lévő nagy bot’ (Csopei 25); *вартовати* ‘örizni, felügyelni, felvigyázni’; *вартовникъ* ‘éjjeli őr’ (Csopei 26); РурС *варта* (Керча 1: 111); az ukr. *варта* (XVI. sz.) valószínűleg lengyel közvetítésű ném. jövevényszó; vö. úfném. *Warte*, ófném. *warta* ‘leskelődés; őrhely’ (ЕСУМ 1: 333); még ukr. *варта* (Гринченко 1: 127); szlk. *varta* (Newerkla 241); kelet-szlk. *varta* (Halaga 2: 1104); m. *várta* (XVI. sz.) az úfném. *warte* ‘ua’ átvétele (SzófSz 333). A m. *várta* jelentése: ‘őrhely’ (1533); ‘(véd)őrség’ (1574 k.). A TESz alapján régi nyelvi ném. eredetű szó; vö. ófném. *warta* ‘kilátás; les, őrködés; kilátóhely’; kfném. *warte*, ir. ném. *Warte* ‘őrhely’. A m. *várta* elsősorban katonai szóként honosodott meg. A végződésre l. *borosta*, *cérna*, *láda* (TESz 3: 1095). Mollay szerint a *várta* (1533) korai úfném. kori középném. szó; vö. korai úfném. *warte*; ófném. *warta*. A m. szó első előfordulásainak helye és ideje (1533: Krakkó; 1574: Debrecen), valamint szókezdő labiodentális [v]-je alapján az átvétel csak a korai úfném. korban, a középnémetből történhetett. A bajor-osztrákban ugyanis a ném. szó *wart* alakú, ennek átvétele a magyarba **bárt* alakot eredményezett volna (vö. a nyugat-magyarországi ném. *Wart* ‘Őrség’, *Oberwart* ‘Felsőőr’, *Unterwart* ‘Alsóőr’ és *Rauchwart* ‘Rábort’ helyneveket) (Mollay 1982: 551); ÉKSz 1469, Mollay 1989: 244, BBB 292, Bárczi 317, Gerstner 38; vö. Abonyi 2003: 18.

гелертер < ném. *Gelehrte* ‘tudós’ – UMSz 1: 378.

гешэфт < ném. *Geschäft* ‘üzlet’ – UMSz 1: 378.

lemkó-rusz. *кшефт* (Слимак 607); máramarosi rusz. *тешефт* (Бевка 53); k-szlk. rusz. *кшефт* (ПЛ 117); РурС *тешефт* (Керча 1: 193), *шефт* (Керча 2: 584); ukr. *тешефт* (ЕСУМ 1: 503); kárp. ukr. nyelv. *тешефт* (Гоца 60); szlk. *kšeft* (Newerkla 328); kelet-szlk. *kšeft* (Halaga 1: 371). A TESz alapján a m. *seft* német eredetű szócsalád tagja, jelentése: ‘üzlet’ (1832); vö. ném. *Geschäft* ‘tevékenykedés, foglalatosság, üzlet, üzleti tevékenység, kereskedés’; baj.-osztr. *geschäft*, *gscheft* ‘foglalatosság’; h. baj.-osztr. *kšeft* ‘te-

vékenység, üzlet'. A *seftel*-re vö. ném. *geschäften* 'működik, tevékenykedik', *gscheftn* 'serénykedik'. Ezek a ném. *schaffen* 'munkálkodik, szorgoskodik, tesz' ige családjába tartoznak. A szb-hv. *kšeft* 'üzletelés, üzérkedés' szintén a németből való. A m. szavak a németben mutatkozó szóeleji más-salhangzó-torlódás feloldásával alakultak. A szóeleji *ks* ~ *gs* baj.-osztr. Átvételre mutat. A *seft*, *seftel* 'üzletel' a bizalmas társalgási nyelv szavai. A *seftel* 'működik' elavult (TESz 3: 507); m. nyvj.: *geseft*, *kseft* (ÚMTSz 2: 638); m. *seft*: '(zugban lebonyolított, nem mindig tiszta) üzlet(kötés)' (ÉKSz 1198); Gerstner 32, ESz 725; vö. Abonyi 2003: 19.

кельнер < ném. *Kellner* 'pincér' – UMSz 2: 444.

РyРyС *келнер* (Керча 1: 407); k-szlk. rusz. *келнер* (ПЛ 104); az ukr. *кельнер* ném. jövevénytörző; az alném. *Kellner*, ófném. *kēlnari* a k. lat. *Celle-nārius* szóból ered, mely a lat. *cellārium* 'kamra, éléskamra, pince' alakra megy vissza; ez pedig a *cella* 'szobácska, kamrácska' szóból származik; (ECUM 2: 422); szlk. *kelner* (Newerkla 59, 452; Majtán 2: 43); m. nyvj.: *kellner*, *keller*, *källër*, *kelner*, *kēlnër*, *källnër*, *källnyër*, *kernyel* (ÚMTSz 3: 180); vö. Abonyi 2003: 19.

лейбик < baj.-osztr. *leibel*, ném. *leibl*, *laibl*, *laibli* 'lajbi, mellény' – UMSz 3: 20.

bács-szerémi rusz. *лайбик* (Горбач 322, Сопка 28); lemko-rusz. *лайбик* (Слимак 605); máramarosi rusz. *лайбик* (Бевка 81); k-szlk. rusz. *Лайбик/лайблик* (ПЛ 117); РyРyС *лайбик*, *лайбичка* (Керча 1: 464). Az ukr. *лейбик* lengyel (le. *lejbik*) közvetítésű ném. jövevénytörző; az alném. *Leibchen* 'női ruha felső része; mellrész; női mellény' a *Leib* 'felsőtest; ruhaderék' kicsinyítőképzős alakja, mely a kfném. *līp(b)* és az ófném. *līb* 'élet; test, törzs' szavakból eredeztethető (ECUM 3: 214); még ukr. *лейбик* (Грінченко 2: 353); szlk. *lajbl*, *lajblík*, *lajbel'* (Newerkla 409, Majtán 2: 188); kelet-szlk. *lajblik*, *lajbliček* (Halaga 1: 386). A m. *lajbi* (1736) ném. eredetű szó, valószínűleg többszörös átvétellel; vö. baj.-osztr. *leibel*, ném. *leibl*, *laibl*, *laibli* 'mellény; egyfajta női fűző'; szász *laebl*, *laibəl* 'mellény'. Ez a szó a ném. *Leib* 'test, törzs' származéka. A TESz szerint az átadó nyelvjárás elsősorban a bajor-osztrák lehetett, de valamennyi hazai német nyelvjárás, továbbá a szepesi és az erdélyi szász is számításba jöhet. Nyelvjárási szó (TESz 2: 707). Az ESz szerint a *lajbi* (1736) baj.-osztr. jövevénytörző. A leg-

korábbi változatai nyelvünkben a *lajbl* és a *lajbli*. A szóvégi *i* a mássalhangzótorlódás feloldásaként jött létre; vö. *cetli*. A nyelvjárások és a köznyelv határán álló szó (ESz 470); m. nyvj.: *lábli, lábri, lâjbi, lájbli* (ÚMTSz 3: 703); m. *lajbi*: ‘fémgombos férfi-posztókabát, ill. felsőruhaként viselt mellény; női mellényke’ (ÉKSz 813); kárp. m. nyvj. *lajbi* (Дерке 31); BBB 291, Horváth 123, Bárczi 317, Gerstner 23; vö. Abonyi 2001: 10; 2006: 420.

мельдувати < ném. *melden* ‘jelent, jelez, vkinek tudomására hoz’ – UMSz 3: 74.

máramarosi rusz. *мелдовати* (Бевка 86); lemkó-rusz. *мелдувати* (Слимак 607); k-szlk. rusz. *мелдовати* (ПЛ 127); РурС *мелдовати* (Керча 1: 504); ukr. *мельдувати* (ЕСУМ 3: 434); kárp. ukr. nyvj. *Замелд(у)овати(ся)* (Гвоздяк 238); szlk. *meldovat’* (Newerkla 470); kelet-szlk. *meldovac* (Halaga 1: 419); vö. Abonyi 2003: 19; 2006: 421.

(по)штрафувати < ném. *strafen* ‘megbírságot; megbüntet’ – UMSz 4: 332.

máramarosi rusz. *штрафовати* (Бевка 148); k-szlk. rusz. *Штрафати/штрафовати* (ПЛ 343); RMSz *оштрафовати* ‘megbírságot, megbüntetni’ (Csopei 245); РурС *штрафовати* (Керча 2: 596); szlk. *štráfat’, štráfovat’* (Newerkla 231, Majtán 5: 674); kelet-szlk. *štrofac* (Halaga 2: 1024); m. nyvj. *srófol, sorófol, zsorófol* (ÚMTSz 4: 951); *stráfol, stráfful* (ÚMTSz 4: 957); Bárczi 317; vö. Abonyi 2003: 20.

ранг < ném. *Rang* ‘rang, fokozat’: капітан першого рангу ‘sorhajókapitány’ – UMSz 5: 15.

RMSz *рангъ* ‘rang’ (Csopei 339); РурС *ранг* (Керча 2: 255); k-szlk. rusz. *ранг* (ПЛ 273); ukr. *ранг* (Грінченко 4: 5); or. *ранг, ранк* (Фасмер 3: 442); szlk. *rang* (Newerkla 487, Majtán 5: 22); a m. *rang* (1746) a ném. *rang* átvétele, mely a fr.-ból, a fr. viszont vmely germán nyelvből származik (SzófSz 253). A m. *rang* a TESz szerint német eredetű szó; jelentése: ‘egy bizonyos rendben, rendszerben elfoglalt helyzet, fokozat, jelentőség’ (1725–64/1892); ‘katonai, hivatali fokozat’ (1746); vö. ném. *Rang* ‘helyzet, fokozat, jelentőség; katonai, hivatali fokozat’. Ez a fr. *rang* ‘sor, rend, rangsor, katonai rendfokozat’ átvétele. Végső forrása az óalsófrank **hring* ‘kör’. Eti-

mológiailag összefügg *ringli*, *ringlispil* szavunkkal is. Az eredetileg ‘konkrét hadsör’ jelentésű fr. *rang* a harmincéves háborúban katonai kifejezésként terjedt el; vö. ang. *rank*, ol. *rango* ‘rang’ (TESz 3: 344). Származéka a *rangos* (1790) (ESz 681); m. *rang*: 1. a feudális és a polgári társadalom hierarchiájában: ‘a vkinek kijáró tiszteletet, címet meghatározó kiváltságos társadalmi helyzet, méltóság’; 2. ‘vkinek a munkakörét, hatáskörét meghatározó hivatali beosztása’; 3. katonaságnál: ‘rendfokozat’; 4. ‘vminek a társadalmi szerepéből eredő jelentősége, megbecsült volta’ (ÉKSz 1145); Gerstner 31; vö. Abonyi 2003: 20.

фальц < ném. *Falz* ‘behajtás, horony, rovátka, falc’ – UMSz 6: 19.

bács-szerémi rusz. *фалу* (Горбач 323); máramarosi rusz. *фалу* (Бевка 132); k-szlk. rusz. *фалу* (Пл 324); РурС *фалу* (Керча 2: 525); or. *фальц* (Фасмер 4: 184); szlk. *falc* (Newerkla 262, Majtán 1: 348); kelet-szlk. *falc* (Hala-ga 1: 246); a m. *falc* jelentése: [fánc] ‘horonyvágó kalapács’ (1556); ‘rovátka, horony’ (1795); ‘a kasza nyakának erősítésére használatos vaskampó’ (1816); ‘hántolókés, kaparókés’ (1832). A TESz alapján ném. eredetű szó; vö. ném. *Falz* ‘horony, rovátka, bemélyedés; <könyvkötészetben> gerincpárkány, behajtás’; szász *föls* ‘horony; faragókés; horonyvéső, horonyvágó kalapács’; vö. még ném. *Falzhobel* ‘horonygyalu’, *Falzmeißel* ‘horonyvéső’, *Falzmesser* ‘faragókés’. A ném. *Falz* elvonással keletkezett a ném. *Falzen* ‘hornyol, rovátkol, peremez; <bört> farag; <ívpapírt> hajtogat’ kfném. előzményéből. A cseh *falc*, szlk. *falc*, le. *falc*, or. *фальц* ‘horony, rovátka; behajtás’ szintén a németből származik. A magyarba a hazai ném. Nyelvjárásokból kerülhetett át. A *farc* és *fánc* alakváltozat a korábbi *falc*-ból jött létre. A szó 3. jelentése a magyarban fejlődhetett ki, de kialakulásának részletei nincsenek tisztázva. 2–4. jelentésében nyelvjárási és mesterségszó. A *falc* származék, mely a ném. *falzen* átvételének is felfogható – némileg szélesebb körben is használatos (TESz 1: 835). A Magyar Értelmező Kéziszótárban az alábbi jelentésekről olvashatunk: *falc* 1. ‘horony’; 2. könyvkötészetben: ‘különálló lapok beragasztásához használt papírszelet’; 3. ‘ívek összehajtogatása’ (ÉKSz 354); Gerstner 14; vö. Abonyi 2006: 421; 2007: 189.

фальшфейер < ‘jelzőtűz’ a ném. *falsch* ‘hamis, rossz’ és a *Feuer* ‘tűz’ szavak összetétele – UMSz 6: 19.

фарба < ném. *Farbe* ‘szín, festék’ – UMSz 6: 21.

bács-szerémi rusz. *фарба* (Сопка 30); lemke-rusz. *фарба* (Слимак 606); máramarosi rusz. *фарба* (Бевка 132); k-szlak. rusz. *фарба/барва* (РЛ 324); RMSz *фарба* ‘festék, szín’; származékok: *фарбарь* ‘festő’, *фарбуми* ‘festeni’ (Csorpei 414); РурС *фарба* (Керча 2: 526); ukr. *фарба* (Грінченко 4: 375); kárp. ukr. нувј. *фарба* (Гоца 63, Гвоздяк 237); szlak. *farba* (Newerkla 156, Majtán 1: 350); kelet-szlak. *farba, farběčka* (Halaga 1: 246); a m. *farba* jelentése: ‘festék’ (1516); ‘szín’ <kártyajátékban> (1877/1895). A TESz szerint ném. eredetű szó; vö. ir. ném. *Farbe* ‘szín, festék’; baj.-osztr. *farb, farw, far*, ném. *färb*. Etimológiailag összefügg a m. *ferbli* ném. Eredeti-
tíjével. A rom. *fărbă* ‘festék’, szb-hv. *fărba* ‘festék, szín’, szln. *baŕva*, cseh *barva*, szlak. *farba*, le. *barwa* ‘szín, farba, festék, máz’ közvetlenül vagy közvetve szintén az úfném. *farbe*-ből, illetve a kfném. *varwe*-ből származik. A magyarba többszörös átvétellel került át. A XIX. században részint a ném. katonai nyelv révén (a régi hadseregben a deréksziját színezték, festették), részint a kártyások csoportnyelvén keresztül terjedt. A szóvégi ném. *a* (írva *e*) > m. *a* megfelelés hanghelyettesítéssel vagy latinositással magyarázható (TESz 1: 843). Mollay szerint a m. *farba* (1516) h. korai úfném. eredetű; vö. korai úfném. (Bártfa, 1435) *farbe* ‘festék’; (Segesvár, 1569) *farben*; szász *farf, fuarf, foap* ‘ua’ (Mollay 1982: 256); m. *farba*: 1. ‘kártyajátékban: szín, különböző adu’; 2. ‘ferbli’ (ÉKSz 357); Mollay 1989: 245, Gerstner 40; vö. Abonyi 2001: 8; 2006: 421.

фартух < ném. *Vortuch* ‘kötény’: шкірянний *фартух* ‘bőrkötény’ – UMSz 6: 21.

máramarosi rusz. *фартух* (Бевка 132); bács-szerémi rusz. *фартух* (Горбач 323, Сопка 30); lemke-rusz. *фартух* (Слимак 607); k-szlak. rusz. *фартух, фартушиско, фартушок, фартуца* (РЛ 325); RMSz *фартукъ (фартухъ)* ‘kötő, kötény’ (Csorpei 414–415), *фартушокъ* ‘kötényke’ (Csorpei 415); РурС *фартух* (Керча 2: 527); ukr. *фартух* (Грінченко 4: 375); kárp. ukr. нувј. *фартух* (Гоца 60); or. *фартук, фартух* (Фасмер 4: 186); szlak. *fartuch* (Newerkla 369); kelet-szlak. *fartuch, fartušček, fartušěk* (Halaga 1: 247); vö. Abonyi 2001: 8; 2006: 421; 2007: 189.

фахверк < ném. *Fachwerk* ‘vázás szerkezet’ – UMSz 6: 22.

фіранка < ném. *Vorhang* ‘függöny’ – UMSz 6: 29.

lemkó-rusz. *фіранта* (Слимак 607); bács-szerémi rusz. *фиронта* (Горбач 323); máramarosi rusz. *фірганок* (Бевка 133); k-szlk. rusz. *фіргант; фіргантовий* (РЛ 326); РурУС *фіранка* (Керча 2: 532); ukr. *фіранка* (Грінченко 4: 377); kágr. ukr. *пувј. фіранти* (Гоца 60); szlk. *firhánék, firhang, firhank, firhanok, firhánok, firhong, firhung* (Newerkla 62, 265, Majtán 1: 358); kelet-szlk. *firhang* (Halaga 1: 249). Horváth Mária szerint a m. *forhang, firhang, fűrhang* a ném. *Vorhang* különböző alakváltozatainak (*Fűrhang, Vorhang*) átvétele. A németben a *Fűr ~ vűr* előtagú elem a korábbi, a sváb-bajor nyelvjárásokban őrződött meg, de az újabb időkben az irodalmi jellegű *Vorhang* itt is előtérbe került (Horváth 70). A TESz szerint a m. alak ném. eredetű nyelvjárási szó, jelentése: ‘(ablak)függöny’ (1645); vö. ir. ném. *Vorhang*, baj.-osztr. *fűrhang, fűrhangl.* A szb.-hv. *firōnga, firānga*, cseh *firhaněk, firhaňk, firhank*, szlk. *firhánok*, le. *firanka*, ukr. *фіранка* közvetlenül vagy közvetve szintén a németből származik. A magyarba többszörös átvétellel került át, főleg a hazai német városi polgárság nyelvéből és a nyelvjárásokból. A *firhang, firhangli*-féle alakváltozatok baj.-osztr. kiejtési sajátosságokat tükröznek (TESz 1: 918). Az ESz szerint a *firhang* (1645) baj.-osztr. jövevényszó; vö. h. úfném. *fuerhanck*, baj.-osztr. *firhoŋ, fűrhang*, ném. *Vorhang* ‘függöny’. A bizalmas nyelvhasználat kiveszőben lévő szava (ESz 216); ÉKSz 412, Mollay 1989: 245, Gerstner 15; vö. Abonyi 2001: 8; 2007: 190.

фесрверк < ném. *Feuerwerk* ‘tűzijáték’ – UMSz 6: 23.

РурУС *файервер(о)к* (Керча 2: 524); szlk. *fojerverk* (Majtán 1: 362); or. *фейерверк* (Фасмер 4: 188); vö. Abonyi 2003: 20.

фортель < ném. *Vorteil* ‘fogás, fortély, trükk’: викинути *фортель* ‘csínyt követ el’ – UMSz 6: 34.

k-szlk. rusz. *фортель* (РЛ 327); or. *фортель* (Фасмер 4: 204); szlk. *fortal’, fortel’, fortel, fortiel, fortiel’, fortíl, fortíl* (Newerkla 173, 242, Majtán 1: 365); kelet-szlk. *fortel’* (Halaga 1: 250); m. *fortély* (XVI. sz.) az úfném. *vorteil, vortel* ‘fogás, előny, nyereség’ átvétele (SzófSz 85). Mollay szerint a m. *fortély* korai újfelnémet kori hazai középnémet eredetű szó; vö. korai úfném.

(kném.) *vortel* ~ *fortel* ~ *furtel* ‘előre kiadott vagy kikapott rész; előny, előjog; előnyös helyzet, fölény; mesterfogás, csel, furfang’; vö. még szász *tēl*, *foatl* (Mollay 1982: 278). A TESz szerint is ném. eredetű szó. Jelentése: ‘csel, furfang’ (1552); ‘vminek ötletes szerkezete, nyitja’ (1772); ‘csökönység’ (1882); vö. ir. ném. *Vorteil* ‘előny, haszon’. A szb-hv. *fortelj* ‘fortély’, *fortil* ‘előny, haszon’, cseh *fortel* ‘fortély, fogás’, szlk. *fortiel* ‘ua’, le. *fortel* ‘ua’, or. *фортель* ‘ua’ közvetlenül vagy közvetve szintén a németből származik. Az átvétel feltehetőleg a szepesi szász nyelvjárásból történt; az *l* > *ly* változás a magyarban ment végbe. A szó ‘csökönység’ jelentése a ‘csel, furfang’ jelentésből fejlődött (TESz 1: 958). A ném. *Vorteil* a *vor* prepozíció és a *Teil* ‘rész, hányad’ összetételből keletkezett (ESz 226); m. *fortély*: 1. ‘ravasz ötlet, furfang’; 2. ‘vmi kezelésének v. megoldásának ötletes, különleges módja’ (ÉKSz 430); Mollay 1989: 245, Bárczi 270, BBB 535, Gerstner 16; m. *fortély* (1548) (ESz 226); vö. Abonyi 2001: 8.

форшмак < ném. *Vor(ge)schmack* ‘előíz, kóstoló’ – UMSz 6: 34. or. *форшмак* Фасмер 4: 204.

шарнір < ném. *Scharnier* ‘csuklópánt, sarokvas, zsanír’: на *шарнірах* ‘zsanéros’ – UMSz 6: 120.

A m. szó jelentése ‘csuklópánt’; vö. ném. *Scharnier* < fr. *charnière* < népi lat. *cardinaria* (‘ua’) < lat. *cardo*, *cardinis* ‘ajtó sarokvasa’ (Tótfalusi 965); *zsanér* ‘csuklópánt, sarokvas’ [ném. < fr.] (ÉKSz 1539).

шатирувати < ném. *schattieren* ‘vonalkázással árnyékol, satíroz’ – UMSz 6: 121.

РyРyС *шатіровати* (Керча 2: 581); szlk. *šatírovany* (Majtán 5: 607). A m. *satíroz* német eredetű szó; vö. ném. *schattieren* ‘festményen, rajzon valamely részletet színezéssel, vonalazással árnyékol’ (<: ném. *Schatten* ‘árnyék, sötét terület, sötétség, árnyékolás’). A magyarba festészeti szakszóként került, a szó vége a ném. *-ieren* képzős igéknek megfelelő *-íroz* képzővel alakult; vö. *szervíroz*. Az elavult *satírun* ‘varrott minta’ (1757) szavunk az ugyancsak a ném. *Schattierung* ‘árnyékolás, árnyalat’ átvétele. Főként szaknyelvi szó (TESz 3: 500, ESz 722); ÉKSz 1196, Gerstner 32.

швагер < ném. *Schwager* ‘sógor’ – UMSz 6: 123.

lemkó-rusz. *швогер* (Слимак 607); bács-szerémi rusz. *шовтор* (Сопка 31); k-szlk. rusz. *шватор/шовтор* (ПЛ 339); RMSz *шовгорь* ‘sógor’ (Csopói 433); РурС *шовтор* (Керча 2: 591); ukr. *швагер/шватер* (Грінченко 4: 488); kárp. ukr. nyvj. *шовтор* (Гоца 61); szlk. *švavor, švagrík* (Majtán 5: 689); kelet-szlk. *švoger, švogerko* (Halaga 2: 1030); m. *sógor*, régi *svógor* (1450, XVI. sz.) a ném. *schwager* ‘ua’ átvétele (SzófSz 272); a m. szó jelentése: ‘rokon, a házastárs rokona’ (1450); ‘(az egyik házastárs szempontjából) a másik házastárs fivére, (a testvér szempontjából) a nővér férje’ (1528); ‘a másik házastárs nővére vagy a fivér felesége’. Mollay K. szerint hazai korai úfném. eredetű; vö. korai úfném. (Selmezbánya, 1365) *swager*; (1379) *swager*; (1521) *swoger*; (1418) *swoger*; (1529) *svoger* ‘sógor’ (Mollay 1982: 502). A TESz alapján a szónak a következő jelentései vannak: ‘rokon, <különösképpen> a házastárs rokona’ (1450); ‘<az egyik házastárs szempontjából> a másik házastárs fivére, <a testvér szempontjából> a nővér férje’ (1528); <megszólításként> ‘barát, cimbor, pajtás’ (1662/1853); ‘német, ill. osztrák ember’ (1775); ‘nász’ <rokonságnévként> (1888); ‘a nagynéne férje’ (1892); ‘klasszikus szöveg fordítása mint iskolai puska’ (1898); vö. baj.-osztr. *schwanghə*, *swoger*, szlovákiai ném. *švōgr*, szász *schwōgər, šwogər*, bányászati ném. *švōr*, ir. ném. *Schwager* ‘a másik házastárs fivére, a nővér férje, após, vő; házasság révén szerzett rokon, barát, cimbor, pajtás <megszólításként: iparos legények egymás közt, diákok nem diákokkal szemben>’. A ném. szó átvétele még: szb.-hv. *švogor*, cseh *švagr*, szlk. *švager, švavor*, le. *szwagier* ‘sógor’. A magyarból valók: rom. *șogor*, szb.-hv. *šogor*. A m. *sógor, soger, swó* változatok különféle, főként hazai ném. nyelvjárásokból való külön átvételből származnak. (A szóeleji mássalhangzó-torlódás kiküszöbölésének erre a típusára vö. *cérna, kotta*.) Az 1–3. jelentés a németből való. A 4. jelentés a ‘rokon, atyafi’ jelentés alapján fejlődött, s az osztrákokkal való sok évszázados állami kapcsolatokra, a közös uralkodóházra utal. Az 5–6. jelentés az 1–2. jelentés nyelvjárási módosulata, illetve szűkítése. A 7. jelentés a régi diáknyelvben keletkezett, de szemléleti alapja nem világos. A *sógor* a *rér* és a *süv* főneveket, a *sógorasszony, sógorné, sógornő* pedig az *ányg*-ot kiszorították a használatból (TESz 3: 567). Az ESz szerint a *sógor*-nak megfelelő (1450) szó a németben ieu. eredetű; vö. óind *švāšurah* ‘az apóshoz tartozó’, lat. *socer* ‘após’. A -*ság* névszóképzős *sógorság* (1575) a *sógor* jelentéseihez hasonló módon jelöli a házastársak rokonai közötti közelebbi, ill. távolabbi rokonsági kapcsolatokat (ESz 742); m. nyvj.: *suo, so-*

ger, sóger, sógrom (ÚMTSz 4: 922); ÉKSz 1213, Mollay 1989: 245, Gerstner 34.

шифон, шифоньер < ném. *Chiffon, Chiffonière* ‘sifon; fehérneműs szekrény’ – UMSz 6: 133.

Рус *шифон* (Керча 2: 587); k-szl. rusz. *шифон; шифоновый; шифонер, шифонерик* (ПЛ 340); kelet-szl. *šifoner* (Halaga 2: 1011); a m. *sifon* szó jelentése: ‘pamutszövet, pamutvászon’ (1867); ‘ruhás, fehérneműs szekrény’ (1871). A *sifonér* (1857) jelentése ‘fehérneműs szekrény’. A TESz szerint mindkét szó ném. eredetű szócsaládba tartozik. A *sifon*-ra vö. ném., ausztr. ném. *Chiffon* ‘sűrű pamutvászon; vékony selyemszövet’. Ez a fr. *chiffon* ‘ócska rongy; <gúnyos használatban> női ruhák, ruhadarabok’ (<: fr. *chiffe* ‘értéktelen szövet’) < arab *šiff* ‘könnyű, átlátszó szövet’ átvétele. A *sifonér*-ra vö. ném., ausztr. ném. *Chiffonière* ‘fiókos szekrény, komód’. A ném. szó a franciából való; vö. fr. *chiffonier* ‘rongyszedő; kis fiókos szekrény, sifonér’. Ez a fr. *chiffon* származéka. Mindkét szó átkerült több más nyelvbe is; vö. ang. *chiffon*, ol. *chiffon*, or. *шифон*, cseh *šifón*, le. *szyfon* ‘finom pamut- vagy selyemszövet, sifon’; vö. továbbá: ang. *chiffonier*, ol. *chiffonière*, or. *шифоньерка*, cseh *šifoner*, le. *szyfoniera~szyfonierka* ‘fiókos fehérneműszekrény’. A rom. *șifón* ‘ruhásszekrény’ a magyarból való. A m. *sifon* alakváltozatai közül a *fisony* hangátvetéssel keletkezett. A *sifon* ‘ruhás, fehérneműs szekrény’ jelentése az eredeti ‘pamutszövet, pamutvászon’ jelentésből érintkezési névátvitellel jött létre, de a *sifonér* jelentése is hatással lehetett rá. A *sifon* 1. jelentésében szakszó, a 2.-ban nyelvjárási szó. A *sifonér* elavulóban lévő nyelvjárási szó (TESz 3: 532); m. *sifon*: 1. ‘(ágyne-műnek való) pamutvászon’; 2. ‘sifonér’ (ÉKSz 1206); m. *sifonér*: ‘fehérneműs v. ruhásszekrény’ (ÉKSz 1206); m. nyvj.: *sifon, siffon, sifony* (ÚMTSz 4: 883), *sifonér, sifanér, sifoner* (ÚMTSz 4: 884); Gerstner 33, ESz 731; vö. Abonyi 2003: 21.

шлагбаум < ném. *Schlagbaum* ‘sorompó’ – UMSz 6: 138. or. *шлагбаум*, népies *шлахбан, шланбол* (Фасмер 4: 452);

шлафрок < ném. *Schlafrock* ‘hálóköntös’ – UMSz 6: 138.

РyРyС *шлафрок* (Керча 2: 589); or. *шлафор/шлафрок/шляфрок*; a -я-s alak a le. *szlafrok* közvetítésével, az -a-s változat pedig közvetlenül a németből származik; az -ок kicsinyítő képzőnek hatott, ezért jött létre az újabb *шлафор* alak (Фасмер 4: 452); m. *slafrok*: ‘pongyola, hosszú házikabát, köntös’ (ÉKSz 1212). A m. *slafrok* (1700) ‘hosszú házikabát; pongyola’ ném. jövevényszó; vö. ausztr. ném. *Schlafrock* ‘kényelmes, reggeli köntös’. Ez a ném. *Schlaf* ‘alvás’ és *Rock* ‘kabát’ szavak összetétele. A szó a magyarba a divat szavaival került át. Elavulóban van (ESz 738). Az or. *шлафрок*, cseh *šlafrok*, le. *szlafrok*, szb.-hv. *šlafrok* ‘háziruha, pongyola’ szintén a németből való. Az első szótagbeli o-t mutató alakok bajor-osztrák nyelvjárási ejtésváltozatnak felelnek meg. A bizalmas társalgási nyelv szava; helyenként nyelvjárási szóként is él (TESz 3: 556); m. nyvj.: *fraslag*, *safrok*, *slafrog*, *slofrok*, *safrok* (ÚMTSz 4: 914); Gerstner 33.

шлейф < ném. *Schleife* ‘(ruha)uszály’ – UMSz 6: 138.

k-szlk. rusz. *шлайф*; *шлайфовый*; *шлайфук* (ПЛ 341); or. *шлейф* (Фасмер 4: 452); szlk. *šlajf*, *šlajfa* (Newerkla 305, 496); m. alakváltozatok: *sleff[el]*, *sleife[l]*, *slep*, *slef*; jelentésük: ‘csomó, hurok, keresztkötés’. Horváth M. szerint ez a ném. *Schleife* (*Schlauf*, *Schlauf*) átvétele jelentésszűküléssel. A germ. eredetű ném. szó családja és jelentésköre kiterjedtebb. A ném. megfelelők közül – alak és jelentés szempontjából – a legközelebb állnak a sváb *Schleiff[e]l*, **Schleipfe*. (Horváth 198). Mollay véleménye szerint a szó korai úfném. kori baj.-osztr. és erdélyi szász eredetű; vö. korai úfném. *schläufe*, *schläufel*; szász *šlēf*, *šlēfəl* (Mollay 1982: 500). A TESz szerint a szónak a következő jelentései vannak: ‘ruha uszálya’ (1789); ‘kíséret’ (1835); ‘uszályhajó’ (1879); vö. ném. *Schlepp*, *Schleppe* ‘ua’. Ez a holl. *slepp* ‘ruha-uszály’ átvétele; alném. *slepe* ‘ua’. A cseh *šlep*, le. *szlepa* ‘ruhauszály’; szb.-hv. *šlep* ‘ruhauszály; vontatóhajó’ szintén a németből való. A magyarba elsősorban divatszóként került. A *slepén* (1704) ‘ruhauszály’ külön átvétel lehet a többes számú ném. *Schleppen* alakból. A *slepper* ‘vontatóhajó; hamiskártyás cinkosa’ ugyanebbe a ném. szócsaládba tartozó *Schlepper* ‘vontatóhajó; felhajtó, csalogató’ átvétele (TESz 3: 558). A *slepp* (1789) ma főképpen pejoratív jelentésárnyalattal használatos vki kíséretének a megnevezésére (ESz 739); m. *slepp*: 1. ‘uszály(hajó)’, 2. ‘ruha uszálya’, 3. ‘vki

kísérete' (ÉKSz 1212); m. nyvj. *slepp, leff* (ÚMTSz 4: 915); kárp. m. nyvj. *slepp* (Дерке 31, 33); Mollay 1989: 245; vö. Abonyi 2001: 11.

шпацирувати < ném. *spazieren* 'sétál' – UMSz 6: 145.

bács-szerémi rusz. *шпацирау* (Сопка 31); k-szlk. rusz. *шпацировати(ся)* (РЛ 341); РурС *шпацировати* (Керча 2: 592); ukr. *шпацирувати* (Грінченко 4: 509); kárp. ukr. nyvj. *шпацировати* (Гоца 63); szlk. *špacírovať*' (Newerkla 64, 500, Majtán 5: 652); kelet-szlk. *špacirovac* (Halaga 2: 1019); m. nyvj. *spacírol, pacérol; spacíroz, pacéroz, pacíroz* (ÚMTSz 4: 944); Gerstner 41.

шприц < ném. *Spritze* 'fecskendő; injekció': мастильний *шприц* 'olajozó, zsírozó fecskendő' – UMSz 6: 147.

РурС *шприц, шприца* (Керча 2: 593); k-szlk. rusz. *шприц; шприцовый* (РЛ 342); szlk. *špricer* (Newerkla 81, 415); kelet-szlk. *šprica* (Halaga 2: 1022); or. *шприц* (Фасмер 4: 475); a m. *spriccer* 'fröccs' (ÉKSz 1222). A szó jelentései: 'fröccs' (1879); 'rövid zápor' (1942). Baj.-oszt. eredetű szócsaládba tartozik. A m. *spriccel* különböző változatai a szóeleji mássalhangzótorlódás kiküszöbölésének különféle módjaival keletkeztek, a *spriccer* alak elavulóban van. A *spriccel*-re vö. baj.-oszt. *spritzen*, h. baj.-oszt. *šprittsn, špritsn* 'permetez, fröcsköl', vö. még ném. *spritzen* 'folyadék cseppekben vagy sugárban ömlik, lövell; fröcsköl, folyadékot széthint, permetez'. A *spriccer*-re vö. baj.-oszt. *spritzer* 'rövid zápor', ném. *spriz'r* 'fröccs; rövid ideig tartó zápor'; ez az előbbi ném. ige származéka. A szb-hv. *špricati* 'spriccel', *špricer* 'fröccs' szintén a németből való. (TESz 3: 593); m. nyvj.: *spricc, pricc* (ÚMTSz 4: 950); Gerstner 34; vö. Abonyi 2006: 423; 2007: 191.

штанга < ném. *Stange* '(fém)rúd; súlyzó': бурова *штанга* 'fúrórúd'; ривок *штанги* 'súlyemelés, szakítás' – UMSz 6: 149.

lemkó-rusz. *штанга* (Слимак 607); bács-szerémi rusz. *штангла* (Сопка 31); máramarosi rusz. *штангля* (Бевка 148); k-szlk. rusz. *штанга; штанговый; штангля; штанглевый* (РЛ 342); РурС *штангля* (Керча 2: 594); or. *штанга* (Фасмер 4: 477); szlk. *štanga, št'anga, štangel', štangl'a, štanka, štankl'a* (Newerkla 393, Majtán 5: 662); kelet-szlk. *štanga* (Halaga 2:

1022). A m. *stangli* jelentése: ‘pózna, rúd’ (1887); ‘süteményfajta’ (1892). A TESz szerint baj.-osztr. eredetű szó; vö. baj.-osztr. *stangl, stangal*; ném. *stangl*; hazai baj.-osztr. **štaəgl, štāj^{al}* ‘rudacska, rúd’. Ez a ném. *Stange* ‘rúd, karó, pózna, rúd alakú csomagolás’ kicsinyítőképzős származéka. A m. szó *li* végére vö. *kifli, nudli*. A ‘süteményfajta’ jelentés a baj.-osztr. *Salzstangel*-nek megfelelő m. ‘sós stangli’ (sós rudacska, tésztafajta) kapcsolat alapján magyarázható. A bizalmas nyelvhasználat szava (TESz 3: 597); m. *stangli*: ‘rúd alakú (sós) sütemény’ (ÉKSz 1223); m. nyvj.: *stangli, stángli, tángli* (ÚMTSz 4: 953); Gerstner 41, ESz 751; vö. Abonyi 2003: 22; 2006: 423; 2007: 191.

erep < ném. *Jäger* ‘vadász; őr, gondozó’ – UMSz 2: 117.

máramarosi rusz. *érep, я́рп* (Бевка 61, 150); k-szlk. rusz. *ятер; ятерьський* (ПЛ 345); РrРyC *ятер* (Керча 2: 603); ukr. *érep* < alném. *Jäger*, ófném. *jagōn* (ECYM 2: 178); szlk. *jäger* (Newerkla 352, Majtán 1: 509); kelet-szlk. *jager* (Halaga 1: 311). A m. *jäger* (1645) ‘egy fajta gyalogos katona; vadász’ baj.-osztr. jövevényszó; vö. baj.-osztr. *jága*, bécsi *jaga* ‘vadász’, ném. *Jäger* ‘ua’. Ezek a ném. *jagen* ‘úz, hajszol, vadászik’ ige származékai. Elavult szó (ESz 350). Horváth Mária szócikkében található példák alapján a m. *jäger* (1645) jelentése: ‘vadász; főúri birtokokon alkalmazott tisztviselő, erdész, a vadászatokon közreműködő (beosztott, ill. vezető)’ (Horváth 93); Mollay 1989: 244, Gerstner 19; vö. Abonyi 2003: 23.

IRODALOM

- Бевка Олекса 2004. Словник-пам’ятник. Діалектний словник села Поляни Мараморощського комітату. In: *Studia Ukrainica et Rusinica Nyíregyháziensia* 15. Ниредьгаза.
- Гвоздяк Ольга 2002. Морфологічна адаптація німецьких запозичень в українських говірках Закарпаття. In: *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Випуск 5. (Матеріали Міжнародної наукової конференції „Українська література в загальноєвропейському контексті”. Ужгород, 16–17 жовтня 2001.) Ужгород, 236–239.
- Горбач Олекса 1969. Лексика говірки бачвансько-срімських українців. In: М. Мушинка (ред.): *Науковий збірник музею української культури в Свиднику* 3. Свидник. 320–324.
- Гоца Еріка 2000. Особливості функціонування лексем німецького походження в українських говірках закарпаття. In: *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* (Збірник наукових праць). Ужгород, 59–65.

- Грінченко Борис (ред.) 1907–1909. *Словарь української мови I–IV*. Київ.
- Дерке Магдалена 2004. Німецькі запозичення назв одягу в угорських говорах Закарпаття. In: *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород, 31–36.
- ЕСУМ 1982–2003. Мельничук, О. С. (гол. ред.): *Етимологічний словник української мови. I–IV*. Київ.
- Керча → РуРус
- РЛ 2007. Василь Ябур – Анна Плішкова – Кветослава Копорова: *Русинська лексика на основі змін у правилах русинського языка*. (Правописний і граматичний словник.) Русин і Народны новинки, Пряшів.
- РуРус 2007. Керча Игорь: *Русинско-русский словарь I–II*. // *Словник русинсько-руський I–II*. ПолиПринт, Ужгород, 2007.
- Слимак В. 1983. Германізми в словниковому складі лемківського українського діалекту околиці Бардієва. In: І. Русинко (ред.): *Науковий збірник музею української культури в Свиднику II*. Свидник–Пряшів. 603–609.
- Сопка Дюра 1976. Варваризми німецького походження у нашим языку. In: *Творчосц. Рок II. число 2*. Нови Сад, 25–32.
- Фасмер Макс 1986–1987. *Этимологический словарь русского языка I–IV*. Прогресс, Москва.
- Abonyi Andrea 2001. Німецькі мовні елементи в романі Василя Петрова «Русини». In: Zoltán A. (szerk.): *Studia Russica XIX*. Budapest: ELTE, 6–12.
- Abonyi Andrea 2003. Лексическі германізми в карпаторусинському літературному мові (На основі произведений И. Петровця и И. Керчи). In: Zoltán A. – Jászay L. (szerk.): *Studia Russica XX*. Budapest: ELTE, 17–23.
- Abonyi Andrea 2006. Lexikai germanizmusok a máramarosi ruszin nyelvújításokban. In: Mártonfi Attila – Papp Kornélia – Slíz Mariann (szerk.): *101 írás Pusztai Ferenc tiszteletére*. Argumentum Kiadó, Budapest, 419–424.
- Abonyi Andrea 2007. Лексичні германізми у мараморських русинських говорах (за діалектним словником Олексі Бевки). In: Michael Moser – András Zoltán (Hrsg.): *Die Ukrainer (Ruthenen, Russinen) in Österreich-Ungarn und ihr Sprach- und Kulturleben im Blickfeld von Wien und Budapest*. Wien–Budapest, 185–193.
- Bárczi Géza 1963. *A magyar nyelv életrajza*. Budapest.
- BBB 1967. Bárczi Géza – Benkő Loránd – Berrár Jolán: *A magyar nyelv története*. Budapest.
- Csopei László 1883. *Rutén–magyar szótár / Русько-мадярський словарь*. Budapest.
- ÉKSz 1978. Juhász József – Szöke István – O. Nagy Gábor: *Magyar értelmező kéziszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- ESz → Zaicz
- Gerstner Károly 1998. *A német vonatkozású elemek újabb etimológiai szótárainkban*. (Nyelvtudományi Értekezések 145.) Budapest.
- Halaga O. R. (zred.) 2002. *Východoslovenský slovník I–II*. Košice–Prešov.
- Horváth Mária 1978. *Német elemek a 17. század magyar nyelvében*. Budapest.
- Majtán M. (ved. red.) 1991–2000. *Historický slovník slovenského jazyka I–V*. Bratislava.

- Mollay Károly 1982. *Német–magyar nyelvi érintkezések a 16. század végéig*. Budapest.
- Mollay Károly 1989. A német–magyar nyelvi érintkezések. In: Balázs J. (szerk.): *Nyelvünk a Duna-tájon*. Budapest. 231–290.
- Newerkla Stefan Michael 2004. *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch. Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen*. Frankfurt am Main.
- RMSz → Csopei
- SzófSz 1941. Bárczi Géza: *Magyar szófejtő szótár*. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest.
- TESz 1967–1976. *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. 1–3*. Budapest.
- Tótfalusi István 2004, 2005². *Idegenszó-tár. Idegen szavak értelmező és etimológiai szótára*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- UMSz 2000–2003. Udvari István (szerk.): *Ukrán–magyar szótári adatbázis. I–VI. Glossarium Ukrainicum 2–7*. Nyíregyháza.
- ÚMTSz 1979–2002. *Új magyar tájszótár 1–4*. Budapest.
- Zaicz Gábor (főszerk.) 2006. *Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

РЕЗЮМЕ

Лексичні германізми в українсько-угорському словнику

На початку 1998 року професор Іштван Удварі вирішив збагатити угорську славістичну літературу українсько-угорським словником. Слід зауважити, що досі вже з'явилася низка галузевих словників, але жоден з них не відповідає сьогоденним вимогам ні за якісними, ні за кількісними параметрами. Даний словник складається із словникових статей, розташованих у алфавітному порядку; словникова стаття складається із реестрового слова та власне словникової статті.

Процес проникнення слів німецького походження у словниковий склад українців тісно пов'язаний з економічними, політичними і культурними контактами. Значна частина лексичних германізмів потрапила в українську мову через польську та словацьку мови, що з часом пристосовувалися до системи української граматики.